

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

«Γνώση» ο Καβάφης για την Ολ. Δουκάκη, «Ιστορία» για τον Ντ. Μέντελσον

Της Ελένης Καλογερά

Η Ολυμπία Δουκάκη απαγγέλει το ποίημα του Καβάφη «Η Πόλις» στην εκδήλωση του Pen American Center για τα 150 χρόνια από τη γέννηση του Ποιητή. Δεξιά, ο Ντάνιελ Μέντελσον.

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ. Η Ελληνοαμερικανίδα βραβευμένη ηθοποιός Ολυμπία Δουκάκη κι ο νεότερος μεταφραστής του Κωνσταντίνου Π. Καβάφη, ο Αμερικανός κλασικιστής, μελετητής του Ευριπίδη, Ντάνιελ Μέντελσον, μίλησαν στον «Εθνικό Κήρυκα» στις 15 Νοεμβρίου εν όψει της συμμετοχής τους στην εκδήλωση για τα 150 χρόνια από τη γέννηση του ποιητή, που διοργάνωσε το Pen American Center στις 18 Νοεμβρίου στο Τάουν Χολ της Νέας Υόρκης με πρόταση του Ιδρύματος «Σταύρος Νιάρχος» και τη χορηγία του ίδιου, καθώς και του Ωνασείου.

Τους συνδέει η αγάπη για τον Καβάφη και η εν λόγω εκδήλωση δεν θα ήταν η πρώτη ποιητική συνέντευξη, είπαν στον «Ε.Κ.» η Ολυμπία Δουκάκη, που δίδαξε από το 1965 στο New School of Arts του Πανεπιστημίου Καλών Τεχνών Tisch Νέας Υόρκης και ο καθηγητής στο Πρίνστον και Bard College, Ντάνιελ Μέντελσον.

Η Οσκαρική για την ταινία «Κάτω από τη λάμψη του Φεγγαριού (Moonstruck, 1987)» ηθοποιός απάγγειλε ποιήματα το 2009 σε εκδήλωση του 50χρονου βραβευμένου συγγραφέα Μέντελσον, για την έκδοση της δικής του μετάφρασης στην Αγγλική όλων των ποιημάτων του Καβάφη, 40 χρόνια μετά του Εντμουντ Κίλι. Είναι τα Αναγνωρισμένα, Κρυμμένα, Αποκηρυγμένα και -μεταφρασμένα για πρώτη φορά στα Αγγλικά- Ατελή (Collected Poems, The unfinished Poems By C. P. Cavafy Translated by Daniel Mendelsohn, Alfred A. Knopf).

Σ' ένα καφέ όπου συνομιλούσαν, απρόσμενα η Δουκάκη απάγγειλε κι ο Μέντελσον φαντάστηκε τον Καβάφη θεατρικά. Θυμήθηκε αυτό που έλεγαν οι συνάδελφοι του Αλεξανδρινού ποιητή: πως συχνά τον άκουγαν να πηγαινοέρχεται μέσα στο γραφείο του. Στην πραγματικότητα βηματίζε διαβάζοντας ποιήματά του.

«Εθνικός Κήρυκας»: Πότε διαβάσατε Καβάφη στα Ελληνικά;

Μέντελσον: Νωρίς, στα είκοσί μου. Μάλιστα νομίζω ότι πρωτοάκουσα Καβάφη στα Ελληνικά από την Ελλη Λαμπέτη. Ο Καβάφης είναι βαθύτατα δραματικός ποιητής... Σ' οποιαδήποτε γλώσσα είναι ασυνήθιστα γνώριμος. Αλλωστε, αυτό ισχύει για όλους τους Έλληνες ποιητές.

«Ε.Κ.»: Για τον καθένα σας, τι σημαίνει ο Καβάφης;

Δουκάκη: Ο Καβάφης είναι πολύ σημαντικός στη ζωή μας! Συνειδητοποιώ όταν τον διαβάζω το νόημα του ίδιου του χρόνου και το διάβα της δικής μου της ζωής. Βλέπω τις απογοητεύσεις και τις δυνατότερες στιγμές της ζωής μου. Βλέπω και τον ανθρωπισμό μου.

«Ε.Κ.»: Εστιάζοντας στον Ανθρωπισμό, με την Ελλάδα και την Κύπρο σε βαθειά κρίση, σχεδόν υπαρξιακή, μιλήστε μας για σκέψεις, αισθήματα που θα «επέστρεφε» σήμερα ο Καβάφης μέσα από χρόνους και τόπους όπως η ποιητική και πραγματική «πόλη» του.

Μέντελσον: Ο Καβάφης, όπως φαίνεται από το οξύ ενδιαφέρον του για την Ιστορία, και λόγω της Αλεξανδρείας -ζει μοναχικά σε μια πολύ παλιά πόλη- ενδιαφέρεται για το παρελθόν... Εκφράζει το βαθύ συναίσθημα που οι πολιτισμοί κι οι αυτοκρατορίες κορυφώνονται και πέφτουν. Κι ενώ τα 'χει δει όλα φαίνεται να παραμένει πολύ συνδεδεμένος με το γεγονός ότι είναι Έλληνας. Ετσι βλέπουμε τη μία πλευρά του Καβάφη, την ελληνικότητά του, ένα «συνεχές». Και τον ελληνικό πολιτισμό που κάνει αυτή τη σύνδεση.

Είναι λοιπόν σαρδόνιος, πολύ φιλοσοφικός - δείτε το ποίημά του «Περιμένοντας τους Βαρβάρους». Ακόμη όμως και σε πιο προσωπικά ποιήματα, για να αναφερθώ στην Ολυμπία. Και σ' αυτά υπάρχει βαθύ συναίσθημα, που είναι όμως και φιλοσοφικό. Κι αυτό το συναντάμε στην κρίση που διερχόμαστε, στη ζωή, στις χώρες μας. Γι' αυτό νομίζω ότι είναι ένας ποιητής που όλοι πρέπει να διαβάζουμε, σήμερα μάλιστα περισσότερο από κάθε άλλον... Είχα γράψει για το «New Yorker», μέσα από το «Περιμένοντας τους Βαρβάρους» για το κλείσιμο της κυβέρνησης, μία άλλη πολιτική κρίση, πράγματα που είχε δει ο Καβάφης...

«Ε.Κ.»: Αρα και στη γενικότερη κρίση που διέρχονται οι ΗΠΑ, η Ευρώπη, ο Δυτικός κόσμος.

Ντ. Μέντελσον: ...Ο Καβάφης ήταν συνηθισμένος στις πτώσεις και στην παρακμή βαθειά μέσα στην Ιστορία. Ήταν το θέμα του σε πολλά ποιήματα. Μιλάει για τις αυτοκρατορίες που αποσυντίθενται, το τέλος των πραγμάτων. Υπάρχει πάντα μια αίσθηση συντέλειας του Κόσμου στον Καβάφη. Ενδιαφέρεται για τα ερείπια πριν από την ίδια την πτώση του κλασσικού πολιτισμού, για το τέλος του Βυζαντίου... Ήταν... βαθύς αναγνώστης της Ιστορίας ο Καβάφης!

«Ε.Κ.»: Ωστόσο, είναι πάντα ζωντανή η γραφή του.

Δουκάκη: Αυτό είναι αλήθεια! Ειδικά τα μεσάνυχτα... Θυμάμαι ένα μικρό ποίημα του Λόρκα... Λέει: το ποίημα, το τραγούδι, η εικόνα είναι νερό που τραβάμε από το πηγάδι των ανθρώπων και πρέπει να τους επιστρέφεται σε μια κούπα από ομορφιά που πίνοντας από αυτό θα γνωρίζουν τον εαυτό τους! Αυτό συμβαίνει όταν διαβάζεις τον Καβάφη! Μαθαίνεις... όχι μόνον τον εαυτό σου αλλά και τον κόσμο και τον χρόνο που ζεις.

Μέντελσον: Είναι ένα πολύ όμορφο ποίημα και μας εκφράζει, ειδικότερα στον Καβάφη. Γιατί το πηγάδι μέσα από το οποίο αντλεί ο Καβάφης είναι το ελληνικό πηγάδι!... Και μας το επιστρέφει μέσα σε μια κούπα ολικής ομορφιάς! Ωστόσο ...και στα ιστορικά και στα προσωπικά ποιήματα, η έλξη του είναι το τέλος των πραγμάτων. Κάποιος είχε πει -και θα ευχόμουν να ήμουν εγώ αυτός- ότι ο Καβάφης δεν είναι ο ποιητής της ερωτικής σχέσης. Είναι ο ποιητής που αρχίζει να γράφει όταν ο εραστής φεύγει. Μα κι εδώ ακόμη δεν είναι αρνητικός...

«Ε.Κ.»: Το τέλος αναπόφευκτο κι η αρχή περιμένει. Το βλέπουμε και στην ελληνική ιστορία. Βλέπετε σε ποιήματα του Καβάφη... ανάσταση...;

Μέντελσον: Σε λίγα θρησκευτικά ποιήματα, ναι. Νομίζω ότι ο Καβάφης δεν έβλεπε την Εκκλησία παθητικά. Εύρισκε μάλλον ανακούφιση (σ.σ. είναι ακριβώς η λέξη που θέλει να πει και η Δουκάκη). Το ποίημα «Στην Εκκλησία» -κι άλλα για την Ορθοδοξία- νομίζω ότι σήμαινε κάτι μοναδικά καινούργιο. Αλλά πάντα θα υπάρχει μια αρχή στον Καβάφη! «Οι Βάρβαροι» πάλι: Η πτώση, και στο τέλος... το αστείο! Ελπίζουν πως θα 'ρθουν οι βάρβαροι!... Τυπικός Καβάφης! Ο ίδιος έγραψε στο ημερολόγιό του πως ήταν ένα αισιόδοξο ποίημα! Που μας κάνει να τον κοιτάμε όπως ο Ε.Μ. Φόρστερ «να στέκεται σε ελαφρά απόκλιση προς το σύμπαν».

- Ο Ντάνιελ Μέντελσον είναι επίσης κριτικός του «New York Review of Books»

Νοέμβριος 24, 2013

<http://www.ekirikas.com/article/133408>